

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора біологічних наук, професора
Коробейнікова Георгія Валерійовича**

**на дисертаційну роботу Колеснік Ірини Володимирівни на тему
«Диференціація навчально-тренувального процесу юних гімнастів з
урахуванням особливостей розвитку нервової системи», представлену на
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт**

Актуальність обраної теми.

Підготовка гімнастів з врахуванням індивідуально-типологічних властивостей нервової системи, а також з використанням диференційованого підходу є досить актуальною темою, що дозволяє виявити здібності спортсменів ще на початковому етапі не тільки по його фізичним, а й по психофізіологічним показникам.

Психодіагностичні дослідження дозволяють оцінити функціональний стан центральної нервової системи спортсмена та визначити зв'язок між станом психофізіологічних функцій та рівнем фізичної і технічної підготовленості. Особливо це актуально для юних гімнастів груп початкової і базової підготовки.

Забезпечення високої результативності в різних сферах діяльності, науково обґрунтований професійний відбір, індивідуалізація навчального процесу неможливі без урахування індивідуальних та особистісних характеристик людини. Для складнокоординаційних видів спорту, і, особливо для спортивної гімнастики побудова тренувальних програм повинна базуватися із урахуванням індивідуально-типологічних властивостей спортсмена. Врахування цих характеристик дасть можливість забезпечити диференційований підхід до кожного спортсмена та забезпечити максимальний результат реалізації в умовах змагальної діяльності.

Виходячи з вищезгаданого дисертаційна робота Колеснік І. В. «Диференціація навчально-тренувального процесу юних гімнастів з урахуванням особливостей розвитку нервової системи» є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до Плану Науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр., згідно з темою кафедри 2.11 «Статодинамічна стійкість, як основа технічної підготовки тих, хто займається спортивними видами гімнастики» (номер державної реєстрації 0116U001612) та темою на 2021-2025 роки за темою 2.10 «Рационалізація тренувального процесу у спортивних видах гімнастики» (номер державної реєстрації 0121U108308).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація складається зі вступу, аналітичного розділу, методичного розділу, двох розділів результатів досліджень, розділу аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків.

В анотації подано короткий виклад українською та англійською мовами основних наукових положень дисертаційної роботи та її ключових слів. Автором також представлено список опублікованих праць за темою дисертації.

У вступі подано загальну характеристику дисертації: обґрунтування актуальності обраної теми; мету і завдання; об'єкт та предмет дослідження перелік використаних наукових методів дослідження; наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; кількість публікацій автора за темою дисертації. Аналітичний огляд розкриває актуальні питання структури і змісту щодо підготовки гімнастів. Автором розглядається характеристика особливостей вищої нервової діяльності дітей 6-12 років. Аналізуються основні типологічні особливості вищої нервової діяльності.

Огляд літератури повністю відповідає суті дисертації, викладений логічно і розкриває питання, пов'язані із проблемами на основі фізичної, функціональної технічної, психологічної, теоретичної видах підготовки, а також на основі врахування індивідуально-типологічних особливостей

спортсменів та використанням диференційованого підходу в навчально-тренувальному процесі.

Методичний розділ присвячено використаних у роботі методик дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано адекватні методи дослідження.

Автором проведений педагогічний експеримент який характеризувався обґрунтуванням, розробкою та впровадженням у теорії та практику нового сучасного підходу тренування спортсменів.

Дослідження проводилося на базі ДЮСШ № 2 міста Житомира, а також в ДЮСШ «Юність Києва». У дослідженні брали участь 20 дітей, що складає дві навчально-тренувальні групи початкової підготовки першого року навчання, у віці 6-8 років дитячо-юнацької спортивної школи №2 міста Житомира, та 16 дітей груп базової підготовки, а також 20 і 16 спортсменів груп початкової та базової підготовки дитячо-юнацької спортивної школи «Юність Києва».

Всі учасники були проінформовані про вимоги до початку дослідження та висловили своє бажання приймати в ньому участь, а батькам була надана письмова згода на участь їх дітей в даному дослідженні. Проведенні досліджень за участю спортсменів відповідно до принципів біоетики дотримувалися розробленої в НДІ НУФВСУ "Програми комплексного біологічного дослідження особливостей функціональних можливостей спортсменів", а також законодавства України про охорону здоров'я та Гельсінської декларації 2000 р., директиви Європейського товариства 86/609 щодо участі людей в медико-біологічних дослідженнях.

Третій розділ присвячено опису результатів власних досліджень, аналізу показників індивідуально-типологічних властивостей вищої нервової діяльності та сенсомоторних функцій людини з переробки зорової інформації різного ступеня складності юних гімнастів груп початкової та базової підготовки які займаються в дитячо-юнацькій спортивній школі. Також розроблено метод диференціації навчально-тренувального процесу юних гімнастів з урахуванням особливостей розвитку нервової системи.

Четвертий розділ присвячено експериментальному обґрунтуванню розробленої методики. Було зроблено порівняльний аналіз показників індивідуально-типологічних властивостей вищої нервової діяльності та сенсомоторних функцій людини з переробки зорової інформації різного ступеня складності у процесі педагогічного експерименту. Визначено кореляційні зв'язки психофізіологічних показників з рівнем фізичної та технічної підготовленості юних гімнастів.

П'ятий розділ присвячено аналізу та узагальненню результатів дослідження. Висновки повністю відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи. Таким чином, задачі, поставлені у дисертації, виконані у повному обсязі.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Матеріали дисертаційного дослідження викладено на 247 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою. У структурі дисертаційної роботи виділено: анотацію, список публікацій здобувача за темою дисертації, зміст, перелік умовних позначень, вступ, п'ять розділів та висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки (13). Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 29 таблицями та 20 рисунками. Список використаних джерел складається з 201 найменувань.

Наукова новизна полягає у тому що дисертантом уперше:

- науково обґрунтовано побудову навчально-тренувального процесу підготовки гімнастів групи початкової та базової підготовки з урахуванням типів вищої нервової діяльності, алгоритм реалізації розробленої методики, форми, методи проведення тренування;
- розроблено комплекси вправ з використанням фітнес технологій гімнастів на етапі початкової та попередньої базової підготовки, з метою кращого та швидкого освоєння гімнастичними рухами;
- вперше обґрунтовано взаємозв'язок впливу темпераменту та здібності до навчання гімнастичним вправам, визначено кількість тренувань та кількість підходів;

- було визначено індивідуально-типологічних властивості юних гімнасток та отримано результати зв'язків між психофізіологічним станом та рівнем фізичної і технічної підготовленості;

- вперше розроблено та обґрунтовано методіку диференціації навчально-тренувального процесу гімнастів з урахуванням особливостей розвитку нервової системи.

Практичне значення результатів дослідження роботи полягає в тому, що отримані результати дозволяють коригувати навчально-тренувальний процес юних гімнастів з використанням диференційованого підходу, що дозволить покращити показники з фізичної та технічної підготовленості гімнастів, отримані результати мають прогностичний характер та рекомендовані для використання тренерам під час підготовки юних гімнастів в навчально-тренувальному процесі. А також теоретичний матеріал рекомендовано для лекційних занять студентів НУФВСУ.

Представлені в роботі матеріал і висновки впроваджені в навчальний процес студентів кафедри спортивних видів гімнастики Національного університету фізичного виховання і спорту України (від 21 лютого 2022 р.); у навчально-тренувальний процес юних гімнастів ДЮСШ №2 міста Житомира (від 18 лютого 2022 р.) та у навчально-тренувальний процес юних гімнастів ДЮСШ “Юність Києва” (від 17 лютого 2022 р.).

Повнота викладення матеріалів дисертаційної роботи у наукових публікаціях. Наукові результати дисертації висвітлені в 16 наукових публікаціях: 5 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 10 публікацій апробаційного характеру; 1 публікація додатково відображає наукові результати дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи. Оцінюючи в цілому дисертаційну роботу Колеснік І.В. «Диференціація навчально-тренувального процесу юних гімнастів з урахуванням особливостей розвитку нервової системи» позитивно, можна зазначити деякі зауваження та побажання що потребують коментарів.

1. В аналітичному огляді автор наводить результати дослідження М. І. Красногорського про вищу нервову діяльність у дітей. Але, не зрозуміло, що нового наведено у цьому посиланні. Адже, фактично класифікація М. І. Красногорського повторює класифікацію типів темпераменту Гіпократів і Галена. Крім того, у списку літератури посилання на цього автора на жаль немає.

2. Згідно проведеного опитування автором показано що 83,3 % тренерів, проти 16,7 % не враховують індивідуально-типологічні властивості ВНД дітей під час відбору в навчально-тренувальні групи. Однак, на нашу думку таке питання є надто складне для тренерів. Адже, рівень підготовленості та обізнаності тренерів в сфері спортивної психології та психофізіології на жаль невеликий. Тому, мабуть цей результат не стільки відображає відсутність у тренерів бажання враховувати індивідуально-типологічні властивості у дітей під час відбору, скільки не достатній рівень підготовленості в цьому питанні.

3. Автор вказує що Айзенк є німецько-британським вченим-психологом. Але, як відомо, Айзенк виїхав до Лондону в 1934 році в 18 років, де закінчив університет. Далі його становлення і формування як вченого відбувалося в Лондоні. Тому, навряд чи його можна вважати німецьким вченим.

4. При аналізі отриманих результатів автор, наш погляд, повторює методологічну помилку, притаманну деяким сучасним дослідникам. Фактично розділяється окремо темпераментні властивості та індивідуально-типологічні характеристики нервової системи. Хоча, темперамент базується на вроджених характеристиках нейродинамічних функцій людини. Фактично, первинним є ті індивідуально-типологічні властивості нервової системи, які є генетично детерміновані. Темпераментні характеристики є лише проявом цих властивостей в поведінкових реакціях людини. Ствердження про можливість змін темпераментних характеристик є дещо спрощеним уявлення складного

процесу розвитку, становлення та інволюції нервової системи людини в онтогенезі.

Однак, зазначені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження, не знижують високого рівня представленої роботи.

Висновок про відповідність дисертації до встановлених вимог.
Дисертаційна робота Колеснік Ірини Володимирівни «Диференціація навчально-тренувального процесу юних гімнастів з урахуванням особливостей розвитку нервової системи» є завершеним самостійним науковим дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну цінність. Дисертаційна робота відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Колеснік Ірина Володимирівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент: професор кафедри спортивних єдиноборств і силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктор біологічних наук, професор

Г. В. Коробейніков

Підпис Коробейнікова Г.В. засвідчую

Проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

О. В. Борисова